

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Fortsatt utveckling av förvaltningsprocessen och specialisering för skattemål (SOU 2014:76)

(Justitiedepartementets dnr JU 2014/7269/DOM)

Försäkringskassan begränsar yttrandet till de delar som rör myndighetens verksamhet.

Försäkringskassan instämmer i utredningens grundläggande ställningstaganden vad avser förvaltningsprocessen. I det sammanhanget vill Försäkringskassan särskilt understryka vikten av tydliga domskäl samt de förslag som lämnas i syfte att stärka den materiella processledningen.

Försäkringskassan anser i likhet med utredningen att sekretessmålen fortsatt bör prövas av kammarrätt som första instans.

Försäkringskassan tillstyrker förslagen avseende

- utvidgade möjligheter till tvådomarsits (8.5.2)
- att en lagfaren domare ska få fatta beslut om prövningstillstånd i kammarrätt (10.3)
- muntlig förhandling i allmän förvaltningsdomstol (11.8.1)
- förberedande sammanträde (11.8.2)
- skärpta kompetenskrav för tolkar i allmän förvaltningsdomstol (13.6.1).

Försäkringskassan tillstyrker vidare förslaget om förkortad överklagandetid vid överklagande av domstolsavgöranden i socialförsäkringsmål (16.5).

Försäkringskassan bedömer att konsekvenserna för myndighetens arbete blir hanterbara. Försäkringskassan anser dock att det bör övervägas om inte också tiden för överklagande av Försäkringskassans beslut bör kortas. Som Försäkringskassan påpekade i sitt yttrande över departementspromemorian ”En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess (2010:17)” innebär ett bibehållande av två månaders överklagandetid av Försäkringskassans beslut att i de fall den enskilde eller det allmänna ombudet för socialförsäkringen överklagar myndighetens beslut kan förvaltningsrätten inte avgöra målet före överklagandetidens utgång. Målet kan alltså bli liggande i förvaltningsrätten i närmare två månader och handläggningstiden fördröjs i onödan. Det rör sig ofta om viktiga försörjningsekonomiska beslut för enskilde. En enhetlig tid för överklagande av beslut inom socialförsäkringen och domstolsbeslut skulle också vara enklare för den enskilde att hålla reda på. Förvaltningslagens bestämmelse om besvärstiden, tre veckor, bör därför kunna tillämpas generellt i socialförsäkringsmål.

Försäkringskassan delar utredningens uppfattning att det är av största vikt att tyngdpunkten i rättsskipningen ligger i förvaltningsrätterna. De förslag utredningen lämnar i syfte att stärka den materiella processledningen bör i ökad utsträckning leda till att det redan i förvaltningsrättens dom eller beslut finns tillräckligt med underlag för att kammarrätterna och HFD ska kunna fatta ett rättssäkert beslut. I en del fall kan det dock finnas behov för den enskilde att komplettera överklagandet i ett socialförsäkringsmål med t.ex. medicinska bedömningar. Om den enskilde inom överklagandetiden inte hinner få del av det nya underlaget, finns möjlighet att begära anstånd för att göra komplettering. För det fall en förkortning av överklagandetiden genomförs, bör det därför säkerställas att reglerna om anstånd fortsatt tillämpas generöst för den enskilde. De nackdelar för den enskilde som en förkortning av överklagandetiderna skulle kunna innebära bör alltså till stor del kunna avhjälpas genom möjligheten för honom eller henne att begära anstånd.

Försäkringskassan välkomnar den djupa analys som genomförts av utredningen för att belysa den aktuella frågan om det bör införas en möjlighet för förvaltningsrätterna att hänskjuta prejudikatfrågor till Högsta förvaltningsdomstolen (hissen). Försäkringskassan anser i likhet med utredningen att det i dag inom skatterätten finns fler verktyg för prejudikatbildning än vad det exempelvis finns inom socialförsäkringen.

Försäkringskassan anser i motsats till utredningen, att det skulle gynna förvaltningsprocessen om det införas en möjlighet för förvaltningsrätterna att hänskjuta prejudikatfrågor inom socialförsäkringen till Högsta förvaltningsdomstolen. Försäkringskassan delar inte utredningens bedömning att det inom socialförsäkringsområdet skulle saknas behov av detta. De skäl som utredningen anför mot en sådan funktion för att kunna berika prejudikatbildningen inom socialförsäkringen är enligt Försäkringskassans bedömning inte så starka som utredningen låter påskina. Det argument om instansordningen som framförs på s. 430 f. är i sig en självklarhet – själva institutets konstruktion är ju sådan att instansordningen inte gäller för själva hissen. Likaså är några av de övriga anförda skälen sådana att de gäller även den nuvarande treinstansordningen. Frågan om s.k. orena mål finns ju redan idag och det problemet blir inte större med hissen. Försäkringskassan vill i stället rikta fokus på skälen för att införa en hiss och det främsta skälet är socialförsäkringen i sig. Socialförsäkringen är betydelsefull för många medborgare på olika sätt och de rättsfrågor som uppkommer har därför stort genomslag i tillämpningen och berör många medborgare. I de fall rättsfrågan har utkristalliserats redan hos förvaltningsrätten finns det därför starka skäl att få till stånd ett snabbt avgörande av rättsfrågan som kan komma alla till del. Om tyngdpunkten i rättsskipningen ska ligga i första instans är det väsentligt att första instans också kan identifiera olösta rättsfrågor i sin hantering. Försäkringskassan anser att den kompetensen idag finns i förvaltningsrätterna.

Naturligtvis finns det - som utredningen så förtjänstfullt pekar ut - ett antal frågor som behöver tas ställning till vid införandet av en hiss.

Försäkringskassan ställer sig bakom flertalet lösningar som utredningen

resonerar kring. Mot den bakgrund som tecknats ovan anser Försäkringskassan dock att en hiss inte ska vara beroende av ett samtycke från parterna, utan ligga helt i förvaltningsrättens hand. Frågan om att identifiera andra mål hos förvaltningsrätterna med den aktuella rättsfråga som ligger i hissen är en annan konsekvens, men det är en fråga som Försäkringskassan har att hantera redan i dag.

Försäkringskassan har inga synpunkter på övriga förslag.

Beslut om detta yttrande har fattats av vikarierande generaldirektör Ann Persson Grivas i närvaro av rättschef Eva Nordqvist och verksamhetsområdeschef Kjell Skoglund efter föredragning av processföraren Per Mikael Dreifaldt.

Ann Persson Grivas

Per Mikael Dreifaldt